

[Domov](#) > ... > [Vaše Pravice](#) > [Dostop Do Pravnega Varstva V Okoljskih Zadevah](#) > Dostop do pravnega varstva na ravni držav članic

Dostop do pravnega varstva na ravni držav članic

1.1. Pravni red – viri okoljskega prava

1) Splošni uvod o sistemu za varstvo okolja in procesnih pravicah oseb (fizičnih in pravnih oseb ter nevladnih organizacij (NVO)) v določenem nacionalnem pravnem redu

Varovanje zdravega okolja je ustavna pravica, čeprav pravica ni opredeljena v poglavju o človekovih pravicah, je pa priznana kot taka. Zakonodajni organ je Državni zbor Republike Slovenije, ki ga sestavljajo izvoljeni poslanci. Državni svet Republike Slovenije (kot spodnji dom slovenskega parlamenta) sestavljajo predstavniki lokalnih in funkcionalnih interesov. Izvršilno vejo oblasti predstavlja Vlada RS, ki jo sestavljajo predsednik in ministri, ki jih izvoli Državni zbor. Obstaja 16 ministrstev. Za okolje je pristojno [Ministrstvo za okolje in prostor](#) in njegovi organi pod njegovim okriljem (Agencija RS za okolje[1], [Inšpektorat RS za okolje in prostor](#), [Geodetska uprava RS](#), [Uprava RS za jedrsko varnost](#), [Direkcija RS za vode](#)). Za področje ohranjanje narave je prisojen tudi [Zavod RS za varstvo narave](#). Vlada kot zavezujoče splošne pravne akte sprejema uredbe in odloke, ministri pa pravilnike. Na lokalni ravni deluje 212 občin (glavna organa sta župan in občinski). V Sloveniji regionalna raven, kot raven lokalne samouprave, ni urejena. Zakonodaja je predstavljena v pravnem informacijskem sistemu.[2]

Kot pogodbenica Aarhuške konvencije Slovenija priznava varuhu človekovih pravic, prizadetim fizičnim in pravnim osebam ter nevladnim organizacijam s statusom delovanja v javnem interesu na določenih področjih (varstvo okolja, ohranjanje narave, prostorsko načrtovanje) pravico zastopanja in varovanja pravice do zdravega življenjskega okolja. Pogoji, pod imajo navedeni določene procesne pravice v postopkih, so opredeljeni v predpisi s področja varstva okolja, ohranjanja narave in urejanja prostora. Poleg tega pa vsak, kdor izkaže pravni interes, na Ustavnem sodišču lahko uveljavlja varstvo pravice do zdravega življenjskega okolja.

2) Temeljni predpisi okoljskega prava in dostop do pravnega varstva v nacionalni ustavi (če je primerno), vključno s procesnimi pravicami

[Ustava Republike Slovenije](#)[3] določa, da ima vsakdo pravico do zdravega življenjskega okolja v skladu z zakonom, zdravo življenjsko okolje pa zagotavlja država. (72. člen). Prav tako ima vsakdo pravico do varne pitne vode (70a. člen). Način pridobivanja in uživanja lastnine določa zakon tako, da se zagotovi njegova ekonomska, socialna in okoljska funkcija (67. člen). Ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno (8. člen), Slovenija pa je pogodbenica Aarhuške konvencije.

3) Zakoni, zakoniki, odloki ipd. – temeljni predpisi o okolju ter dostop do pravnega varstva, nacionalni zakoniki in zakoni

Okoljska zakonodaja je obsežna in se pogosto spreminja. S strateškimi (celovitimi) presojami vplivov planov na okolje (CPVO) in presojami vplivov projektov na okolje (PVO) je povezana tudi s predpisi prostorskega načrtovanja in dovoljevanja graditve. Vsa zakonodaja je predstavljena v [Pravnem informacijskem sistemu Republike Slovenije](#), obstaja tudi nekaj zakonodaje, [prevedene v angleščino](#), vendar večinoma ni povsem ažurna. Dostop do pravnega varstva je opredeljen v Zakonu o varstvu okolja, Zakonu o ohranjanju narave ter v Zakonu o urejanju prostora in Gradbenem zakonu.

Zakon o varstvu okolja[4] je krovni zakon varstva okolja v Sloveniji. Ureja načela in horizontalne instrumente, kot so: temeljna načela varstva okolja, ukrepi varstva okolja, strateški dokumenti za varstvo okolja, celovita presoja vplivov na okolje, presoja vplivov projektov na okolje in okoljsko soglasje, okoljevarstveno dovoljenje, spremljanje okolja in zbiranje okoljskih informacij, trgovanje z emisijami toplogrednih plinov, odgovornost za okoljsko škodo, pristojni organi na področju varstva okolja, nevladne organizacije in njihove pravice ter inšpekcijski nadzor. Dostop

do pravnega varstva je opredeljen kot splošna pravica do uresničevanja ustavne pravice do zdravega življenjskega okolja (14. člen - pravica do sodnega varstva proti onesnaževalcem) in kot pravica določenega kroga prizadetih oseb in nevladnih organizacij s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja (pritožba zoper negativno odločitev o predhodni presoji vplivov na okolje, pravica biti stranski udeleženec v postopku presoje vplivov na okolje, postopku okoljevarstvenih dovoljenj za naprave, ki lahko povzročajo večje onesnaževanje in v postopku okoljske odgovornosti).

Vlada Republike Slovenije s podzakonskimi predpisi določa mejne vrednosti emisij snovi in podrobneje ureja večino naštetih področjih, ki jih ureja zakon. Okvir varstva okolja v Sloveniji določa Nacionalni program varstva okolja, ki ga določa zakon, sprejme pa Državni zbor za določeno obdobje (vključuje tudi naravovarstveni načrt, ki ga določa Zakon o ohranjanju narave in nacionalni program upravljanja z vodami po Zakonu o vodah)[5].

Zakon o ohranjanju narave[6] je v slovenski pravni red prenesel Konvencijo o biološki raznovrstnosti. Ureja ukrepe za ohranjanje biotske raznovrstnosti (zaščita rastlinskih in prostoživečih živalskih vrst, vključno z njihovim genskim materialom, njihovimi habitatami in ekosistemi) in sistem zavarovanih območij z varstvenimi režimi. Predvsem ureja:

- različne vrste zavarovanih območij: habitatni tip, ekološko pomembno območje, območje posebne zaščite (Območja Natura 2000 so določena in urejena z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območja Natura 2000) [7]), krajina;
- ukrepi za zaščito vrst in njihovih habitatov, kar podrobneje uredi vlada z uredbami, v skladu s Habitatno direktivo;
- presojo sprejemljivosti planov in programov (ustrezna presoja načrtov se izvede v okviru celovite presoje vplivov na okolje) in posegov v naravo (se izvede v okviru presoje vplivov na okolje, če se ta presoja izvaja, sicer ločeno);
- naravovarstveno dovoljenje;
- pristojni organi za ohranjanje narave;
- pogoje za pridobitev statusa nevladnih organizacij v javnem interesu na področju ohranjanja narave in njihove pravice (pravica do zastopanja interesov ohranjanja narave v vseh upravnih postopkih in sporih);
- inšpekcijski nadzor.

Zakon o vodah[8] ureja varstvo in upravljanje z vodami v Sloveniji (predstavlja tudi prenos Okvirne vodne direktive). Voda javno dobro. Zakon ureja poseganje v in rabo vode preko vodnih pravic (pridobitev dovoljenja za posebno uporabo vode, na primer ribogojnice, namakalne in hidroelektrarne) in vodnega soglasja (kot dovoljenje za poseg na območje določene vode s strani vpliv na vodni režim). Za zaščito pitne vode so opredeljena varstvena območja, na katerih je prepovedano odlaganje odpadkov, uporaba gnojil in drugi ukrepi. Upravljanje voda je podrobneje opredeljeno s posebnimi načrti upravljanja voda, pri čemer zakon določa temeljna načela upravljanja. Najvišji strateški načrt je nacionalni program upravljanja voda (sprejme ga Državni zbor za največ 12 let). Načrti upravljanja voda vključujejo izvedbene akcijske načrte. Glede upravnih postopkov, ki tečejo v zvezi z vodami, zakon ne predvideva posebnih procesnih pravic posameznikov ali nevladnih organizacij, zato veljajo splošna pravila upravnega postopka.

Na področju varstva okolja so še številni drugi prepisi, med njimi pomembnejši: Zakon o gozdovih[9], Zakon o divjadi in lovu[10], Zakon o zaščiti živali[11], Zakon o varstvu podzemnih jam[12], Zakon o rudarstvu[13], Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti[14], Zakon o Triglavskem narodnem parku[15], Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi[16], Zakon o kemikalijah[17] in drugi, ki sodijo pod pristojnost različnih ministrstev.

Kadar prostorsko načrtovanje in dovoljevanje gradnje vpliva na okolje, se izvede celovita presoja vplivov (prostorskih) načrtov na okolje in presoja vplivov posegov na okolje, ki se izvedeta v okviru prostorskega načrtovanja in dovoljevanja graditve. Zakon o urejanju prostora[18] omogoča dostop do pravnega varstva glede določenih prostorskih načrtov, Gradbeni zakon[19] pa posebej tudi glede presoje vplivov na okolje.

4) Primeri nacionalne sodne prakse in vloga vrhovnega sodišča v okoljskih zadevah

Vrhovno sodišče nima posebnih pristojnosti specifično za okoljske zadeve. Če je pritožba dovoljena, odloča kot drugostopenjsko sodišče Upravnega sodišča in o revizijah kot izrednih pravnih sredstvih. Odloča tudi v sporih o pristojnosti med Upravnim sodiščem in rednimi sodišči.

Večina sodne prakse (na pobudo nevladnih organizacij in prizadetih oseb) se oblikuje glede presoje vplivov na

okolje, presoje sprejemljivosti, okoljskih dovoljenj in glede okoljske odgovornosti, vodnih dovoljenj, naravovarstvenih dovoljenj in glede prostorskega načrtovanja na Upravnem sodišču.[20] Več postopkov je bilo sproženih, ne le zaradi vsebinskega nasprotovanja, temveč za pridobitev procesne pravice, položaja stranskega udeleženca v upravnem postopku. Na rednem sodišču so nekateri primeri sodne prakse glede odškodninskih zahtevkov in za prenehanje škodljivih ravnanj ali emisij.[21] Veliko je tudi primerov za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov in drugih splošnih aktov ali ustavnih pritožb zaradi kršitev človekovih pravic s posameznimi akti pri Ustavnem sodišču.[22]

5) Ali se lahko stranke v upravnem postopku sklicujejo neposredno na mednarodne okoljske sporazume ali zgolj na nacionalno zakonodajo in zakonodajo EU za prenos?

V skladu z 8. členom Ustave RS se ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe uporabljajo neposredno, zato se lahko v delih, ki niso prenešeni ali pravilno prenešeni v slovenski pravni red, nekdo neposredno sklicuje na mednarodno pogodbo. Če gre pri tem za varstvo ustavnih pravic ali pravic iz mednarodnih pogodb je pomembno, da se to utemeljuje že v upravnem postopku, zaradi morebitne kasnejše uporabe pravnih sredstev varstva pred Upravnim sodiščem, Ustavnim sodiščem.

1.2. Pristojnosti sodišč

1) Število stopenj v sistemu sodišč

V slovenskem sodnem sistemu so na splošno tri stopnje: na prvi stopnji imamo 44 okrajnih in 11 okrožnih sodišč, na drugi stopnji 4 višja sodišča in Vrhovno sodišče kot sodišče tretje stopnje. Obstajajo tudi specializirana sodišča: Delovno in socialno sodišče ter Upravno sodišče. Večino okoljskih primerov obravnava Upravno sodišče, ki ima status enak sodišču druge stopnje. V primeru, ko je pritožba na odločitev Upravnega sodišča dovoljena, o njej odloča Vrhovno sodišče. Ostale primere obravnavajo redna splošna pristojnosti (na prvi stopnji okrajna in okrožna sodišča).

Ustavno sodišče je najvišji sodni organ za varstvo ustavnosti, zakonitosti, človekovih temeljnih pravic in svoboščin. Obstaja tudi [sistem državnega tožilstva](#), ki je del splošnega pravosodnega sistema in je neodvisen državni organ.

2) Pravila o pristojnosti – kako v primeru spora o pristojnosti med različnimi nacionalnimi sodišči (v različnih državah članicah)določi, katero sodišče je pristojno?

Zakon o sodiščih[23] določa pristojnost okrajnih, okrožnih, višjih in Vrhovnega sodišča. Zakon o upravnem sporu[24] določa pristojnost Upravnega sodišča, Zakon o delovnih in socialnih sodiščih[25] pa pristojnost delovnih in socialnih sodišč. Upravno sodišče je pristojno za sodno varstvo pravic in pravnih interesov pravnih in fizičnih oseb v zvezi z odločitvami in dejanji državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil - upravnimi odločbami; odloča pa tudi o zakonitost posameznih aktov in dejanj, s katerimi oblastni organ poseže v človekove temeljne pravice in svoboščine, razen če je zagotovljena drugačna oblika sodnega varstva (1. in 4. člen). Osrednji predpis procesnega prava je Zakon o pravdnem postopku[26], na katerega se v veliki meri sklicuje tudi Zakon o upravnem sporu. Določa pravila glede pristojnosti. Sodišče o svoji pristojnosti odloča na podlagi navedb v tožbi in na podlagi lastnih ugotovitev. Če ugotovi, da je za zadevo ni pristojno sodišče ali da ni v pristojnosti slovenskega sodišča (npr. Je pristojna arbitražna), tožbo zavrže. Če pa ugotovi, da je zadeva v pristojnosti drugega sodišča, ustavi postopek in zadevo pošlje drugemu sodišču. Višje sodišče je pristojno za reševanje sporov o pristojnosti med (rednimi) sodišči, Vrhovno sodišče pa razrešuje spore o pristojnosti med njemu nižjimi sodišči.

Poleg sodnega Sistema obstaja tudi možnost arbitraže po Zakonu o arbitraži[27], ki določa pravila o arbitraži v Sloveniji. Okrožno sodišče v Ljubljani je pristojno za nekatere zadeve glede arbitražnega sporazuma: dopustnost arbitražnega postopka, imenovanje ali izključitev arbitra, nagrada arbitru, razglasitev izvršljivosti domačih in priznavanje tujih arbitražnih odločb. Pritožba zoper sodno odločbo se lahko vložijo na Vrhovno sodišče. Predmet arbitražnega sporazuma pa so lahko le denarni zahtevki, drugi zahtevki pa le, če je poravnava med strankami dopustna.

3) Posebnosti v zvezi s pravili sodnega reda v okoljskem sektorju (posebna okoljska sodišča), sodelovanje sodnikov porotnikov, sodnikov strokovnjakov ipd.

Glede okoljskih sporov v Sloveniji nimamo specializiranega okoljskega sodišča. Večino okoljskih zadev obravnava Upravno sodišče, saj je največ okoljskih odločitev sprejetih s strani pristojnih državnih organov ali organov lokalnih

skupnosti v upravnih postopkih. Na Upravnem sodišču so sodniki specializirani za področje varstva okolja in prostorskega načrtovanja. Sodni postopek vodi senat treh sodnikov ali sodnik posameznik.

Manjši del sporov s področja varstva okolja pa se obravnava pred rednimi sodišči (okrajnimi ali okrožnimi sodišči) – na podlagi civilno pravnih tožbenih zahtevkov zoper povzročitelje onesnaževanja. Redna sodišča nimajo specializiranih sodnikov za varstvo okolja.

4) Raven nadzora sodnika v primeru upravnih pritožb, pojem uradne dolžnosti ipd. Katere omejitve obstajajo pri tem? Pravila o ukrepanju sodišča po uradni dolžnosti

Upravno sodišče ni vezano na pravne razloge vložene tožbe, dejansko stanje pa ugotavlja v okviru tožbenih navedb. Vsaka stranka predlaga dokaze za svoje trditve, sodišče pa določi, kateri dokazi se bodo izvedli. Sodišče lahko izvede tudi druge dokaze, za katere meni, da bi prispevali k odločitvi.

Če sodišče ugotovi tožbenemu zahtevku, lahko sprejme naslednje odločitve:

- odpravi upravno odločbo, ki je bila predmet upravnega spora in zadevo vrne upravnemu organu v ponovno odločanje (to so najpogostejše odločitve);
- odpravi upravno odločbo in samo odloči o zadevi v primeru če narava stvari to dopušča in podatki postopka dajejo za to trdno podlago, še posebej, če bi novi postopek pri upravnem organu povzročil tožniku nepopravljivo škodo.

1.3. Organizacija pravnega varstva na upravni in sodni ravni

1) Sistem upravnega postopka (ministrstva in/ali posebni državni organi)

Upravni organi so določeni z Zakonom o državni upravi[28] in sicer so to: ministrstva, organi v njihovi sestavi in upravne enote. Za varstvo okolja, ohranjanje narave in prostorsko načrtovanje so pomembni naslednji organi:

- [Ministrstvo za okolje in prostor](#);
- organi v sestavi ministrstva: [Agencija RS za okolje](#)[29], [Inšpektorat RS za okolje in prostor](#), [Geodetska uprava RS](#), [Uprava RS za jedrsko varnost](#), [Direkcija RS za vode](#);
- [Zavod RS za varstvo narave](#);
- upravne enote, ki so prvostopni upravni organi za upravne zadeve, organizirane teritorialno.

Upravne postopke na prvi stopnji lahko vodijo vsi navedeni organi, ki imajo pristojnosti za različna dovoljenja ali soglasja, ki jih določajo zakoni s tega področja. Pritožbeni organ je Ministrstvo za okolje in prostor, če samo ne odloča na prvi stopnji.

2) Kako se je mogoče pritožiti zoper okoljsko upravno odločbo pri sodišču? Kdaj se lahko pričakuje pravnomočna sodba?

Zoper dokončno upravno odločbo je mogoče vložiti tožbo na upravno sodišče v skladu z Zakonom o upravnem sporu[30]. Tožbo lahko vloži tožnik sam, zakon tudi ne zahteva, da bi ga moral v postopku zastopati odvetnik. Za tožbo se plača sodna taksa (148 EUR), ki se v primeru, ko sodišče tožbenemu zahtevku ugotovi, vrne tožniku. Sodišča lahko odloči tudi brez izvedbe glavne obravnave. Povprečno pa potrebuje okvirno eno leto za odločitev. V postopku upravnega spora toženo stranko – upravni organ – zastopa [Državno pravobranilstvo](#). Procesna pravila določa Zakon o upravnem sporu in v Zakon o pravnem postopku.

3) Obstoj posebnih okoljskih sodišč, njihova glavna vloga in pristojnost

V Sloveniji ni specializiranega okoljskega sodišča.

4) Pritožbe zoper okoljske upravne odločbe pristojnih organov ter pritožbe zoper sodne sklepe in odločbe (stopnje)

V upravnem postopku je praviloma dopustna pritožba zoper prvostopno upravno odločbo v roku 15 dni na Ministrstvo za okolje in prostor, razen, kadar to odloča kot prvostopni upravni organ ali če je pritožba izrecno ni določena (npr. glede odločitve o okoljski odgovornosti). Ministrstvo izvede pritožbeni postopek na drugi stopnji in izda odločbo. Upravni postopek ureja Zakon o splošnem upravnem postopku[31]. Kadar pritožba ni mogoča, je dovoljen upravni spor na upravnem sodišču.

Zoper pravnomočno sodbo Upravnega sodišča je možna pritožba na Vrhovno sodišče, če jo Upravno sodišče dovoli. Po Zakonu o upravnem sporu lahko pritožbo dovoli, če sodišče ugotovi drugačna dejstva kot jih je upravni organ (tožena stranka) in na podlagi tega samo spremeni upravno odločbo ali ugotovi, da je odločba ali dejanje upravnega organa nezakonito.. Zoper morebitno odločbo o začasni odredbi je tudi možna pritožba na Vrhovno sodišče.

5) Izredna pravna sredstva. Pravila na okoljskem področju. Pravila o vložitvi predlogov za sprejetje predhodne odločbe

Revizija kot izredno pravno sredstvo na Vrhovno sodišče je možna, če Vrhovno sodišče to dovoli. Predlog za dopustitev revizije je treba vložiti v 15 dneh po prejetju sodbe. Vrhovno sodišče dovoli revizijo, če se pričakuje odločitev o pomembnem pravnem vprašanju. Če je revizija dovoljena, jo je mogoče vložiti samo zaradi kršitve procesnih pravil ali zaradi napačne uporabe materialnega prava. Revizijo lahko vložijo le odvetnik.

6) Ali so za reševanje sporov na okoljskem področju na voljo izvensodne rešitve (mediacija ipd.)?

Mediacija kot miren način reševanja spora je prostovoljna[32], vendar ni značilna za okoljske primere. V civilnopravnih sporih redna sodišča strankam ponudijo mediacijo kot del sodnega postopka (Zakon o alternativnem reševanju sporov v sodnih zadevah[33]).

Pravdni stranki se lahko dogovorita tudi o arbitražnem sporazumu, če gre za denarni ali drug zahtevek, glede katerega stranke lahko sklenejo poravnavo. To je na primer uporabno v primeru odškodninskih zahtevkov proti povzročiteljem onesnaževanja, vendar se v praksi ne uporablja.

7) Kako lahko k temu pripomorejo drugi akterji (varuh človekovih pravic (če je primerno), državno tožilstvo)?

Varuh človekovih pravic ima pomembno pri varstvu ustavne pravice do zdravega življenjskega okolja. [34] V skladu z Zakonom o varuhu človekovih pravic[35] ta deluje na podlagi pobud in ukrepa, če državni ali organi lokalne skupnosti krši človekove pravice. Če o tej zadevi že poteka upravni ali sodni postopek, varuh človekovih pravic ne posreduje, razen če postopek bistveno zamuja ali če obstajajo znaki očitne zlorabe javnih pooblastil. Varuh lahko pobudo sprejme ali zavrne. Če jo sprejme, začne s poizvedbami pri pristojnih organih. Po prejemu obrazložitve pristojnega organa pripravi poročilo, v katerem izrazi mnenje o tem ali je bila človekova pravica kršena in predlaga ukrepe za ustavitev in preprečevanje te kršitve.

1.4. Kako začeti postopek pred sodiščem?

1) Kdo lahko izpodbija okoljsko upravno odločbo (pomembnost pojma zadevne javnosti in NVO)?

Ni splošnega pravila, ki bi veljal za vse primere. Nevladne organizacije (NVO) imajo lahko priznan status delovanja v javnem interesu na določenem področju na podlagi Zakona o nevladnih organizacijah[36] - to pomeni, da država nekaterim organizacijam prizna, da njihov delovanje presega interese članov in je v širše skupno dobro. Nevladne organizacije morajo izpolnjevati določene pogoje, na področju, kjer zaprosijo za ta status pa morajo izkazovati tudi pomembnejše dosežke, ki so opredeljeni s pravilniki za posamezna področja (kultura, šport, okolje...). NVO mora za status zaprositi pri ministrstvu, pristojnem za določeno področje, ta pa o tem izda odločbo. NVO mora potem ves čas izpolnjevati pogoje za ta status, kar dokazuje s predložitvijo poročila o delu na vsaki dve leti. Sektorska pravila / pogoji za okoljske nevladne organizacije so določeni v:

- Zakon o varstvu okolja in Pravilnik o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu[37] določata specifične pogoje za pridobitev statusa NVO, ki deluje v javnem interesu na področju varstva okolja. Po Zakonu o varstvu okolja so lahko stranski udeleženci v določenih postopkih (vložijo pritožbo zoper negativno odločbo v predhodnem postopku presoje vplivov na okolje[38], samem postopku presoje vplivov na okolje - izdaji okoljevarstvenega soglasja[39], postopku izdaje okoljevarstvenega dovoljenja za naprave, ki lahko povzročajo večje onesnaževanje in v postopku ugotavljanja odgovornosti za okoljsko škodo).
- Zakon o ohranjanju narave in Pravilnik o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov delovanja nevladne organizacije za podelitev statusa nevladne organizacije v javnem interesu na področju ohranjanja narave[40], določata pogoje za pridobitev statusa NVO, ki delujejo na področju ohranjanja narave v javnem interesu. NVO mora poleg pomembnejših dosežkov izkazovati tudi, da ima 50 članov (če je društvo), najmanj dve zaposleni osebi z določeno stopnjo izobrazbe za poln delovni čas (če je zavod) ali ima

10.000 EUR premoženja (če je ustanova). NVO s tem statusom lahko zastopa interese ohranjanja narave v upravnih ali sodnih postopkih, na način, kot to določa zakon.

- Zakon o prostorskem načrtovanju in Pravilnik o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov delovanja nevladnih organizacij za podelitev statusa nevladne organizacije v javnem interesu na področju urejanja prostora[41] določata specifične pogoje za pridobitev statusa NVO, ki deluje v javnem interesu na področju urejanja prostora. Te NVO imajo pravico začeti upravni spor zoper nekatere dele izvedbenih prostorskih načrtov (na primer rabo zemljišč).

Fizične in pravne osebe imajo:

- pravica biti stranski udeleženec (in zato tudi pravico do uporabe pravnih sredstev v postopkih) v določenih postopkih v določenih postopkih (v postopku presoje vplivov na okolje, postopku okoljevarstvenega dovoljenja za naprave, ki lahko povzročijo večje onesnaževanje. To pravico imajo tisti, ki stalno prebivajo ali so lastniki ali drugi imetniki nepremičnin na vplivnem območju (po Zakonu o varstvu okolja);
- pravico biti stranski udeleženec v vsakem upravnem postopku, če izkažejo pravni interes. Pravni interes izkaže oseba, ki zatrjuje, da vstopa v postopek zaradi varstva svojih pravnih koristi, pri tem pa je pravna korist neposredna, na zakon ali drug predpis oprta osebna korist. (43. člen Zakona o splošnem upravnem postopku[42]).
- civilne iniciative so lahko stranka v integralnem postopku izdaje gradbenega dovoljenja (to pomeni, da je postopek izdaje gradbenega dovoljenja združen s postopkom presoje vplivov na okolje – izdajo okoljevarstvenega soglasja). Da je lahko stranski udeleženec v postopku mora imeti zbranih 200 podpisov polnoletnih fizičnih oseb s stalnim prebivališčem na območju občine, kjer je nameravana gradnja, ali na območju občine, ki meji na območje nameravane gradnje (54. člen Gradbenega zakona[43]).

2) Se v sektorski zakonodaji uporabljajo različna pravila (varstvo narave, upravljanje voda, odpadki, presoja vplivov na okolje, celovito preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja / direktiva o industrijskih emisijah itd.)?

Po Zakonu o splošnem upravnem postopku obstaja splošno pravilo – stranka v postopku je lahko tisti, ki izkaže svoj pravni interes, kdo ima pravico biti stranka v upravnem postopku - tisti, ki dokažejo svoj pravni interes. Pravni interes izkaže oseba, ki zatrjuje, da vstopa v postopek zaradi varstva svojih pravnih koristi, pri tem pa je pravna korist neposredna, na zakon ali drug predpis oprta osebna korist. V nekaterih zakonih pa so kot v *lex specialis* določena pravila, ki odstopajo od tega splošnega pravila:

- Zakon o ohranjanju narave opredeljuje pogoje, pod katerimi lahko NVO s tega področja pridobijo status delovanja v javnem interesu ohranjanja narave. S tem statusom imajo pravico zastopati naravovarstvene interese (biti stranski udeleženec in uporabljati pravna sredstva) v upravnih postopkih in upravnih sporih na način, kot to določa zakon. Pravna sredstva vključujejo pritožbo na drugostopenjski upravni organ in / ali vložitev tožbe na Upravno sodišče (upravni spor).
- Zakon o varstvu okolja opredeljuje pogoje za pridobitev statusa NVO v javnem interesu varstva okolja in pravico biti stranski udeleženec v postopku in/ali uporabiti pravna sredstva v določenih postopkih. Gre za pravico vložiti pritožbo na negativno odločitev v predhodnem postopku presoje vplivov na okolje, biti stranski udeleženec v postopku presoje vplivov na okolje, v postopku okoljevarstvenega dovoljenja za naprave, ki lahko povzročijo večje onesnaženje in v postopku ugotavljanja odgovornosti za okoljsko škodo. Pod prejšnjim vprašanjem navedene fizične in pravne osebe pa lahko sodelujejo kot stranski udeleženci (in uporabljati pravna sredstva) v postopkih presoje vplivov na okolje in postopkih okoljevarstvenih dovoljenj z naprave, ki lahko povzročajo večje onesnaženje. Pravna sredstva vključujejo pritožbo uprave na drugostopenjski organ in / ali vložitev tožbe na Upravno sodišče (upravni spor). Za uresničevanje ustavne pravice do zdravega življenjskega okolja lahko posamezniki, njihova društva, združenja in organizacije od sodišča zahtevajo ustavitev škodljivih posegov v okolje. Za odločanje o tem so pristojna redna sodišča splošne pristojnosti prve stopnje.
- Gradbeni zakon ureja integralni postopek gradbenega dovoljenja (združuje dovoljevanje graditve in presojo vplivov na okolje – okoljevarstveno soglasje) in določa, kdo so lahko stranke oziroma stranski udeleženci v tem postopku. Med drugimi so to tudi NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja in ohranjanja narave ter civilne iniciative (vsaj 200 prebivalcev prizadete ali sosednje lokalne skupnosti). Navedeni lahko sodelujejo v postopku in uporabiti pravna sredstva – konkretno vložitev tožbe na Upravno sodišče.
- Zakon o urejanju prostora: zoper izvedbeni prostorski načrt je možno vložiti tožbo na Upravno sodišče (začeti upravni spor), kar lahko stori določen krog oseb in NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja, ohranjanja narave, urejanja prostora in ohranjanje kulturne dediščine, če so v

prejšnjih fazah postopka aktivno sodelovale v javni razpravi. Enako pravico ima državno pravobranilstvo za zaščito javnega interesa. Izpodbijati je možno le določene vsebinske dele prostorskega načrta.

3) Veljavni predpisi, ki se uporabljajo za NVO in posameznike (v upravnih postopkih in na sodni ravni, za organizacije, ki so pravne osebe, ad hoc skupine predstavnikov javnosti, pravica biti stranka za tuje NVO ipd.)

Na Ustavno sodišče lahko vsak, ki izkaže pravni interes, vloži predlog, da se začne postopek za oceno ustavnosti ali zakonitosti zakonov in drugih splošnih aktov, izdanih za izvajanje javnih pooblastil.^[44] Pravni interes je podan, če predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, katerega oceno pobudnica oziroma pobudnik predlaga, neposredno posega v njegove pravice, pravne interese oziroma v njegov pravni položaj. Ustavna pritožba zoper kršitev človekovih pravic s posameznim aktom pa se lahko vloži po izčrpanju vseh drugih pravnih sredstev.

Upravni postopek: Pravico biti stranka v upravnem postopku imajo tisti, ki dokažejo svoj pravni interes (pravni interes izkaže oseba, ki zatrjuje, da vstopa v postopek, zaradi varstva svojih pravnih koristi; pravna korist pa je neposredna osebna korist po zakonu ali drugem predpisu). To je splošno pravilo upravnega postopka, ki velja za vse, razen če določen zakon (kot Zakon o ohranjanju narave ali Zakon o varstvu okolja) določa nekatera posebna pravila. Upravnemu postopku lahko sledi sodni postopek pred Upravnim sodiščem (upravni spor), ki ga lahko začne stranka ali stranski udeleženec upravnega postopka. Posebna pravila so opredeljena v:

- Zakon o ohranjanju narave za NVO s statusom v javnem interesu na področju ohranjanja narave imajo pravico zastopati naravovarstvene interese (biti stranski udeleženec in uporabiti pravno sredstvo) v upravnih postopkih in upravnih sporih na način, kot to določa zakon.

- Zakon o varstvu okolja opredeljuje različne pravice posameznikov in NVO s statusom v javnem interesu na področju varstva okolja:

- celovita presoja vplivov na okolje (CPVO): NVO ne morejo sodelovati v postopku CPVO, vendar je NVO s statusom v javnem interesu na področju ohranjanja narave na Upravnem sodišču uspela dobiti položaj stranskega udeleženca v postopku CPVO (primer II U 145/2016); na podlagi tega primera je Ministrstvo za okolje in prostor 9 NVO s statusom v javnem interesu na področju ohranjanja narave in varstva okolja dovolilo vstop v postopek CPVO za Nacionalni energetski in podnebni program^[45]; pravno sredstvo je pritožba Vladi RS, kadar je organ, ki pripravlja načrt ministrstvo, ali tožba na Upravno sodišče, kadar je organ, ki pripravlja načrt, lokalna skupnost;
- postopek predhodne presoje vplivov na okolje (51.a člen): NVO s statusom v javnem interesu na področju varstva okolja se lahko pritožijo na negativno odločitev v predhodnem postopku (v 15 dneh po objavi odločbe na spletni strani Agencije RS za okolje);
- presoja vplivov na okolje (64. člen): zakon domneva obstoj pravnega interesa za sodelovanje (imeti položaj stranskega udeleženca) v postopku okoljevarstvenega soglasja kot stranski udeleženec za osebe, ki stalno prebivajo ali so lastniki ali drugi imetniki nepremičnin na vplivnem območju, in za NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja zaradi zaščite svojih pravic - če se v postopku prijavijo v 35 dneh po javni objavi dokumentov za javno razpravo (priporočljivo je, da stranka v tej vlogi predstavi tudi vse pripombe in argumenti v zadevi); Upravno sodišče pa meni, da ta predpostavka obstoja pravnega interesa ne izključuje obstoja pravnega interesa v skladu s splošnimi pravili upravnega postopka^[46];
- okoljevarstveno dovoljenje za naprave, ki lahko povzročajo onesnaževanje večjega obsega (73. člen): zakon šteje, da imajo osebe, ki stalno prebivajo ali so lastniki ali drugi imetniki nepremičnin na vplivnem območju naprave in NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja, pravni interes (so lahko stranski udeleženci) v postopku izdaje okoljevarstvenega dovoljenja za te naprave - če se v postopek prijavijo v 35 dneh po javni objavi dokumentov za javno razpravo (priporočljivo je, da stranka v tej vlogi predstavi tudi vse pripombe in argumente v primeru);
- okoljevarstven dovoljenje za druge naprave, ne pa za SEVESO naprave/obrate (84.a člen): Ministrstvo za okolje in prostor bo javno objavilo vlogo za dovoljenje z javnim naznanilom, če bo prejelo pet vlog za vstop v postopek. V tem primeru osebe lahko vsaka oseba, ki izkaže pravni interes, zaprosi za status stranke v postopku v 30 dneh po objavi javnega naznanila;
- postopek ugotavljanja odgovornosti za okoljsko škodo (110g in 110e. člen): pravna ali fizična oseba, ki je zaradi nastanka okoljske škode prizadeta ali bi lahko bila prizadeta, in NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja, imajo pravico obvestiti Agencijo RS za okolje o nastanku okoljske škode in zahtevati, da ARSO ukrepa. Iste osebe so lahko tudi stranski udeleženci v postopku določanja sanacijskih ukrepov.
- obstaja pa tudi širša pravica neposrednega sodnega varovanja ustavne pravice do zdravega življenjskega

okolja – ta postopek je "odprt" za vse posameznike, njihova društva, združenja in organizacije (ne samo za NVO s statusom delovanja v javnem interesu) - 14. člen. Na podlagi tega navedene osebe lahko od sodišča da nosilka ali nosilec (v nadaljnjem besedilu: nosilec) posega v okolje ustavi poseg, če bi ta povzročil ali povzroča čezmerno obremenitev okolja ali če bi povzročil ali povzroča neposredno nevarnost za življenje ali zdravje ljudi, ali da se mu prepove začetni izvajanje posega v okolje, če je izkazana velika verjetnost, da bi povzročil takšne posledice. Za odločanje o teh tožbah so pristojna prvostopna redna sodišča splošne pristojnosti.

- Gradbeni zakon ureja integralni postopek izdaje gradbenega dovoljenja[47] (združeni postopek dovoljevanja gradnje in presoje vplivov na okolje – okoljevarstvenega soglasja). Stranke v postopku so lahko (členi 36, 38, 50 in 54): osebe, ki so lahko stranka v »navadnem« postopku izdaje gradbenega dovoljenja; osebe, ki stalno prebivajo ali so lastniki ali drugi imetniki nepremičnin na vplivnem območju; druge osebe, če izkažejo, da bi nameravana gradnja zaradi predvidenih obremenitev okolja med gradnjo in po njej lahko vplivala na njihove pravice in pravne koristi; NVO s statusom v javnem interesu na področju varstva okolja in ohranjanja narave; civilna iniciativa (200 podpisov polnoletnih prebivalcev lokalne skupnosti, kjer bo predvidena gradnja ali sosednje). Navedene osebe so lahko stranski udeleženci v postopku, če to priglasijo, ko jih upravni organ (konkretno Ministrstvo za okolje in prostor) povabi, sicer pa po pravilih Zakona o varstvu okolja v roku 35 dni po javni objavi dokumentov za javno razpravo. NVO s statusom v javnem interesu na področju varstva okolja in ohranjanje narave imajo pravico do pravnega sredstva (tožba pred Upravnim sodiščem) v 30 dneh po objavi odločbe na spletni strani [eUprava](#), tudi če predhodno niso bile udeležene v postopku (58. člen);

- Zakon o urejanju prostora (58. člen): zoper izvedbeni prostorski načrt je možno pravno sredstvo (tožba na Upravno sodišče) v treh mesecih po uveljavitvi in sicer lahko tožbo vložijo: oseba, ki vlaga tožbo zaradi varstva svojih pravic in pravnih koristi, če izpodbijani prostorski akt določa pravni temelj za določitev njenih pravic in obveznosti in če oseba izkaže, da ima izpodbijani prostorski akt v tem delu zanjo bistvene posledice; NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju urejanja prostora, varstva okolja, ohranjanja narave in varstva kulturne dediščine če vlaga tožbo zaradi kršitev zakona v škodo javnega interesa iz njenega področja delovanja in če je predhodno aktivno sodelovala v postopku priprave prostorskega akta tak, da je podala pripombe ali predloge na razgrnjen akt; državno odvetništvo na zahtevo vlade zaradi varstva javnega interesa. Izpodbijati je mogoče samo omejene dele prostorskega načrta: določitev namenske rabe prostora, pogojev, ki se nanašajo na namembnost posegov v prostor in glede izbire najustreznejše variante.

Za tuje NVO ni posebnih pravil glede sodelovanja v postopkih.

4) Katera pravila veljajo za prevajanje in tolmačenje, kadar so stranke v postopku tujci?

Splošna pravila določa Zakon o pravnem postopku; postopek na sodišču poteka v slovenskem jeziku ali jeziku, ki se uporablja na sodišču (za italijansko in madžarsko manjšino). Stranke ali drugi udeleženci lahko v skladu z zakonom uporabljajo svoj jezik - za zaslišanja lahko zaprosijo za prevajalca in za prevod dokumentov, uporabljenih na obravnavah. Na podlagi Zakona o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih[48] so uradni prevajalci sodni tolmači. Vsi dokumenti morajo biti v slovenskem ali drugem uradnem jeziku na sodišču. Stroški za prevajalca so del stroškov postopka (breme stranke, ki je povzročila stroške).

1.5. Dokazi in izvedenci v postopku

Pregled posebnih pravil za okoljske upravne zadeve, nadzor sodnika, predlog za postavitve izvedenca v postopku ipd.

1) Presoja dokazov – ali obstajajo kakršne koli omejitve pri pridobivanju ali presoji dokazov, ali lahko sodišče zahteva dokaze po uradni dolžnosti?

V upravnem postopku je po načelu materialne resnice upravni organ dolžan ugotoviti resnično stanje in vsa dejstva, ki so pomembna za zakonito in pravilno odločbo. Po uradni dolžnosti lahko odredi predložitev kakršnih koli dokazov, če ugotovi, da je to potrebno za razjasnitev zadeve.

Vsaka stranka predlaga dokaze za utemeljitev svoje zahteve, vendar sodišče odloči, kateri dokazi se bodo izvajali. Upravno sodišče ni vezano na predloge strank in lahko izvede vse dokaze, ki bi lahko prispevali k rešitvi primera.

2) Se lahko predložijo novi dokazi?

Stranke lahko predlagajo dokaze do konca prvega naroka za glavno obravnavo, kasneje pa le, če utemelji, da jih brez svoje krivde ni mogla predložiti prej.

3) Kako se lahko pridobijo izvedenska mnenja v postopkih? Javno dostopni sezname in registri izvedencev

V postopku lahko izvedence določi sodišče na predlog stranke. Sodišče z izvedencem izvede dokaze, če je za ugotovitev ali za razjasnitev kakšnega dejstva potrebno strokovno znanje, s katerim sodišče ne razpolaga. Preden izvedenec začne z delom, morajo stranke založiti predujem za stroške izvedenca - v nasprotnem primeru sodišče postopek ustavi. Če se predloži mnenje izvedenca že ob tožbi ali k odgovoru nanjo, predstavlja to strošek stranke, ki mnenje predloži. Stranka tako mnenje lahko pridobi od strokovnjakov na prostem trgu, vendar predložitev takega izvedenskega / strokovnega mnenja ne izključuje tega, da bo morda v postopku sodišče imenovalo sodnega izvedenca. Sodišče odloči, katere dokaze je treba izvesti in sodišče imenuje izvedenca. Po izdelavi izvedenskega mnenja s strani izvedenca, ki ga postavi sodišče, lahko imenuje tudi drugega izvedenca, če stranke za to podajo utemeljene razloge. Stroškovno breme je na stranki ki to predlaga. Delo sodnih izvedencev ureja Zakon o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih. Obstaja imenik sodnih izvedencev za [različna področja](#) (za področje Ekologija - obstaja 8 izvedencev). Sodišče ni vezano samo na te sodne izvedence, lahko imenuje tudi strokovne institucije.

3.1) Ali je izvedensko mnenje zavezujoče za sodnike, ali obstaja diskrecijska pravica?

Sodnik oceni, katera dejstva se štejejo za dokazana na podlagi ocene vsakega dokaza, tudi izvedenskega mnenja, in vseh skupaj. Ker je razlog za imenovanje sodnega izvedenca v tem, da sodišče nima znanja, potrebnega za ugotovitev vseh dejstev v zadevi, je diskrecijska pravica pri vrednotenju dokaza - izvedenskega mnenja, dejansko omejena, saj sodišče nima potrebnega znanja za oporekanje izvedenskim ugotovitvam. Če pa izvedensko mnenje sodišča ne prepriča (in to lahko obrazloži), pa mu ni treba slediti. Lahko pa stranke v postopku izvedensko mnenje komentirajo in če so argumenti utemeljeni, lahko predlagajo tudi drugega izvedenca. Tega določi sodnik, vendar so pravila restriktivna. Možno je le, če je izvedensko mnenje nejasno, nepopolno, samo s seboj v nasprotju ali v nasprotju z drugimi dejstvi in tega ni mogoče odpraviti z dodatnim zaslišanjem strokovnjaka.

3.2) Pravila za postavitvev izvedenca s strani sodišča

Sodišče lahko izvedenca imenuje na predlog stranka ali če je potrebno ugotoviti dejstva, glede katerih sodišče nima ustreznega znanja. Stroške za izvedenca založi stranka, ki je ta dokaz predlagala in če stroški po nalogu sodišča v roku niso plačani, sodišče postopek praviloma ustavi. Če stranka že sama sodišču predloži izvedensko mnenje, ga sodišče presoja v okviru proste presoje dokazov: sodišče ga lahko sprejme kot dokaz, lahko pa ga upošteva kot del zahtevka stranke in predlaga izvedenca v postopku.

3.3) Pravila za postavitvev izvedenca na predlog strank

Imenovani sodni izvedenec se je dolžan povabilu sodišča odzvati, lahko pa je svoje dolžnosti oproščen, če obstajajo določene okoliščine: če gre za ugotavljanje dejstev, ki mu jo je stranka zaupala kot svojemu odvetniku ali verskemu spovedniku ali o dejstvih, za katera je izvedel kot odvetnik ali zdravnik ali pri opravljanju kakšnega drugega poklica ali kakšne druge dejavnosti, če velja dolžnost, da mora ohraniti kot tajnost tisto, kar je izvedel pri opravljanju takega poklica ali take dejavnosti. Izvedenec je lahko izločen tudi zaradi iz razlogov, kot veljajo za izločitev sodnika. Izvedenec je imenovan s sklepom sodišča. Sodnik odloči, ali je izvedenec povabljen le na zaslihanje ali pa mora pripraviti pisno izvedensko mnenje (v praksi se sodniki odločajo za oboje). Zoper odločitev o določitvi izvedenca ni posebne pritožbe.

Če izvedenec delo zavrne ali ne pride na sodišče brez opravišljivega razloga, mu lahko sodnik naloži 1.300,00 EUR kazni ter plačilo stroškov zavlačevanja postopka.

3.4) Kateri stroški postopka se zaračunajo, tudi v zvezi mnenji in pričevanji izvedencev?

Predplačilo stroškov izvedenca, ki jih oceni sodišče, mora plačati stranka, ki je izvedbo predlagala oziroma tožnik, če angažiranje izvedenca predlaga sodišče. Sodišče odredi plačilo predplačila s sklepom. Če strošek ni plačan, se dokaz ne izvede, praviloma pa se postopek zaključí. Pravila za izračun dela sodnih izvedencev določa Pravilnik o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih[49] - delo je razdeljeno v različne faze dela, te pa so znotraj

razdeljene glede na zahtevnost in obseg. Nato se zneski določijo z uporabo različnih kategorij merjenja: obseg strani gradiv in porabljen čas v urah. Če na primer upoštevamo, da je za najenostavnejše izvedensko mnenje treba opraviti vse faze izvedenskega dela, bi znašali stroški okoli 550 EUR, za najbolj zapleteno pa okoli 2000 EUR. Toda zgornja meja ni določena, vsi stroški se lahko povečajo, če je potrebno preučiti dodatno dokumentacijo in se porabijo dodatne ure.

1.6. Delavci v pravni stroki in možni akterji, udeleženci v postopkih

1) (Obvezna) vloga odvetnikov. Kako stopiti v stik z njimi (javno dostopna spletna povezava na register ali spletišče odvetniške zbornice)? Odvetniki, specializirani za okoljsko področje

Delo odvetnikova Zakon o odvetništvu[50], odvetništvo pa je kot del pravosodja samostojna in neodvisna služba. Odvetniki so organizirani v okviru [Odvetniške zbornice](#), ki vodi register odvetnikov (zainteresirani jih lahko izberejo po področjih njihove specializacije; varstvo okolja ni ena izmed kategorij, ki jih je mogoče izbrati – za ta namen je potrebno izbrati upravno ali civilno področje). Na področju varstva okolja je odvetnik obvezen le pri vlaganju izrednih pravnih sredstev – revizije na Vrhovno sodišče. Sicer lahko stranke v postopkih nastopajo same. Če pa angažirajo pooblaščenca, potem mora ta biti odvetnik ali oseba z državnim pravniškim izpitom.

Pooblaščenec za zastopanje javnega interes in državnih organov v upravnem sporu je Državno odvetništvo.

1.1. Ali je na voljo brezplačna pravna pomoč?

Na podlagi Zakona o pravni pomoči[51] obstaja možnost brezplačne pravne pomoči za nevladne organizacije s statusom v javnem interesu za spore glede opravljanja dejavnosti v javnem interesu, za katere so bile ustanovljene. Za posameznike so pogoj za brezplačno pravno pomoč nizki dohodki na družinskega člana. Drugi pogoj je, da zadeva ni očitno nerazumna oziroma obstaja verjetnost uspeha in je zato razumno začeti postopek. Brezplačna pravna pomoč lahko krije stroške odvetnika za pravno svetovanje in zastopanje v sodnem postopku ter druge stroške postopka (člen 26(5)).

Odvetnik pa lahko nudi tudi pro bono pravno pomoč - Odvetniška zbornica vsako leto organizira Pro bono dan v decembru. Odvetnik se prostovoljno odloči, da bo na ta dan sodeloval ali da bo drugače zagotovil pro bono pomoč. Kodeks odvetniške poklicne etike odvetniku nalaga (moralno) dolžnost, da strankam nudi pravno pomoč. Strankina nezmožnost ustreznega plačila odvetniškega dela ni razlog za zavrnitev pravne pomoči v nujnih primerih. Zastopanje socialno šibkejših je častna naloga pravnikov pri opravljanju odvetniške dejavnosti. To nalogo naj opravi odvetnik s posebnim razumevanjem. V praksi je nekaj NVO že bilo deležno pro bono odvetniške pomoči, vendar pa to ni običajno. Od leta 2018 deluje tudi Zelena svetovalnica[52], ki jo zagotavlja NVO, kjer vsak zainteresirani dobi prvi pravni nasvet v okoljskih zadevah.

1.2 Če je brezplačna pravna pomoč na voljo, kateri so glavni elementi postopka za njeno pridobitev?

Brezplačna pravna pomoč se lahko odobri na podlagi vloge v upravnem postopku. Zoper odločbo lahko vlagatelj vložijo tožbo na Upravno sodišče. Vse informacije o brezplačni pravni pomoči, postopku in vlogi so na voljo na [splošni spletni strani sodišč](#)[53]. Pro bono pomoč izven tega sistema nima posebne oblike, gre za osebno odločitev vsakega odvetnika.

1.3 Na koga mora prosilec za brezplačno pravno pomoč nasloviti svojo vlogo?

Brezplačno pravno pomoč odobri okrožno sodišče, ki je pristojno za spor glede na sedež NVO oziroma prebivališče posameznika. Upravno sodišče odloča glede upravnega spora. Sodišče ima posebno službo za brezplačno pravno pomoč. Pro bono pomoč je stvar dogovora z odvetnikom.

2) Registri izvedencev ali javno dostopna spletišča odvetniških zbornic ali registrov, ki vključujejo kontaktne podatke izvedencev

Obstaja [Odvetniška zbornica](#), ki ima [imenik odvetnikov](#), vendar ni seznama odvetnikov specializiranih za okoljsko pravo. Glede izvedencev in drugih ekspertov seznama ni, lahko pa jih iščemo po različnih virih:

- seznam sodnih izvedencev,
- seznam pooblaščenih izvajalcev meritev emisij, ki so navedeni v [registru ARSO](#),

- strokovnjaki za presojo vplivov na okolje za projekte - tisti, ki so sodelovali v že končanih postopkih presoje vplivov na okolje, so navedeni na [spletni strani ARSO](#).

Table 1 Seznam NVO, ki delujejo v javnem interesu na področju varstva okolja (on 12.3.2020)

- Inštitut za mladinsko participacijo, zdravje in trajnostni razvoj
- Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine
- Društvo za ohranitev Udinboršta
- Ribiška zveza Slovenije
- Društvo krajinskih arhitektov Slovenije
- Društvo Planet Zemlja
- Društvo Ekologi brez meja
- Društvo prebivalcev "Ronket"
- Inštitut za uporabno ekologijo Maribor
- Slovenska potapljaška zveza
- Društvo Proteus, gibanje za naravo in okolje Bela krajina
- Focus, društvo za sonaraven razvoj
- Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj
- Okoljsko raziskovalni zavod
- Sobivanje - Društvo za trajnostni razvoj
- Lovska zveza Slovenije
- Regionalno okoljsko združenje okoljevarstvenikov, Združenje ROVO
- Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije
- Prihodnost, društvo za varovanje in ohranjanje naravnega okolja
- Inštitut za politike prostora
- Slovensko združenje za trajnostno gradnjo, Green building council Slovenia
- Vitra, Center za uravnotežen razvoj
- Društvo za okoljsko vzgojo Evrope v Sloveniji (DOVES - FEE Slovenia)
- Društvo Bober - Okoljsko gibanje Dolenjska
- Pravno-informacijski center nevladnih organizacij - PIC
- Eko krog - društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo
- Alpe Adria Green, Mednarodno društvo za zaščito okolja in narave
- Društvo Gibanje za trajnostni razvoj Slovenije - TRS
- Zveza ekoloških gibanj Slovenije - ZEG

Table 2 Seznam NVO, ki delujejo v javnem interesu na področju ohranjanja narave (na 12.3.2020)

- Društvo za raziskovanje jam Ljubljana
- Jamarska zveza Slovenije
- Slovensko društvo za zaščito voda
- Jamarski klub Kamnik
- Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine
- Društvo JASA
- Ribiška zveza Slovenije
- Planinska zveza Slovenije
- Koroško Šaleški jamarski klub Speleos-Siga Velenje
- Društvo za raziskovanje jam Simon Robič Domžale
- Društvo Planet zemlja
- Društvo krajinskih arhitektov Slovenije
- Slovensko odonatološko društvo
- Forum za Pohorje, združenje za trajnostni razvoj
- Turistično okoljsko društvo Slovenj Gradec
- Zavod SYMBIOSIS
- Društvo Proteus, gibanje za naravo in okolje Bela krajina
- Gobarsko mikološko društvo Ig
- Društvo za biološko dinamično kmetovanje Podravje
- INTERSO Integracija ekonomije, razvoja, sociale in okolja, Inštitut za individualno in družbeno odgovornost
- Turistično društvo Barje
- VIVAMAR – Društvo društvo za trajnostni razvoj morja

- Gobarsko društvo Lisička Maribor
- Lovska zveza Slovenije
- Društvo za preučevanje rib Slovenije
- Turistično društvo Cer Cerovo
- Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
- Prihodnost, društvo za varovanje in ohranjanje naravnega okolja
- Društvo ljubiteljev Križne jame
- Društvo za okoljsko vzgojo Evrope v Sloveniji (DOVES - FEE Slovenia)
- Društvo Bober - Okoljsko gibanje Dolenjska
- Herpetološko društvo - Societas herpetologica slovenica
- Dondes, Društvo za ohranjanje naravne dediščine Slovenije
- Alpe Adria Green, Mednarodno društvo za zaščito okolja in narave
- Gobarsko mikološko društvo slovenske Istre
- Cipra Slovenija, Društvo za varstvo Alp
- Društvo Družčina polharjev "Polh" na Dolenjskem
- Društvo za proučevanje in ohranjanje metuljev Slovenije
- Mikološka zveza Slovenije
- Morigenos - slovensko društvo za morske sesalce
- Zveza društev za obvarovanje reke in sonaravni razvoj ob Muri - Moja Mura
- Slovenska zveza za sokolarstvo in zaščito ptic ujed
- Društvo gobarjev Štorovke-Šentrumar-Hočevje
- Jamarski klub Novo mesto
- Gobarsko mikološko društvo Ljubljana
- Društvo za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov Dinaricum

Table 3 Seznam NVO, ki delujejo v javnem interesu na področju urejanja prostora (na 12.3.2020)

- DUPPS - Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije
- Kulturno društvo Prostorož
- Est=etika - Društvo za vzpodbujanje etike v prostoru
- Inštitut za politike prostora
- Društvo Pazi!Park
- Društvo krajinskih arhitektov Slovenije
- Društvo arhitektov Ljubljana
- Združenje FIABCI
- Center arhitekture Slovenije
- DESSA Ljubljana
- Kulturno društvo MOTA

3) Seznam NVO, ki so dejavne na tem področju, povezave na spletišča, na katerih so dostopni podatki o teh NVO

- [Greenpeace](#) - pisarna v Sloveniji (Društvo Prihodnost)
- [WWF Adria](#) - pisarna v Zagrebu pokriva tudi območje Slovenije
- [CIPRA](#) - CIPRA Slovenija
- [BirdLife](#) - Birdlife Slovenija (Društvo za opazovanje in preučevanje ptic)
- [Friends of the Earth](#) (preko pisarne Focusa, društva za sonaraven razvoj).

Ne obstaja seznam NVO, ki delujejo na tem področju. Le v Državnem poslovnem registru AJ PES (Agencija RS za javnopravne evidence in storitve)[54] obstaja register vseh NVO, ki imajo podeljen status delovanja v javnem interesu. Kar se tiče NVO, ki se lahko udeležujejo določenih postopkov na tem področju, so relevantne NVO s statusom delovanja v javnem interesu za na področjih varstva okolja, ohranjanja narave, urejanja prostora in varstva kulturne dediščine. V spodnjih preglednicah poimensko predstavljene NVO s statusom javnega interesa na področjih varstva okolja, ohranjanja narave in urejanja prostora. NVO s statusom javnega interesa na področju varstva kulturne dediščine so manj pomembne za varstvo okolja, čeprav imajo lahko omejen dostop do sodnih postopkov zoper izvedbeni prostorski načrt, v katerem (glede na svojo naravo zagovarjajo samo interese varstva kulturne dediščine).[55]

4) Seznam mednarodnih NVO, ki so dejavne v državi članici

Nekatere NVO so tudi članice mednarodnih mrež kot je European Environmental Bureau, Climate action Europe, Friend of the Earth, Justice and Environment.

1.7. Jamstva za učinkovitost postopkov

1.7.1. Procesni roki

1) Rok za izpodbijanje okoljske upravne odločbe (ne sodne) upravnega organa (na višji ali isti stopnji)

15 dni glede na Zakon o splošnem upravnem postopku.

2) Rok za izdajo odločbe, ki ga ima na voljo upravni organ

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku mora upravni organ odločiti v 30 dneh ali najkasneje v 60 dneh. Obstajajo nekatere posebne določbe za nekatere okoljske postopke v drugih zakonih (na primer Zakonu o varstvu okolja), ki pa določajo daljše obdobje odločanja.

3) Se lahko upravna odločba na prvi stopnji izpodbija neposredno pred sodiščem?

Ja, kadar Ministrstvo za okolje in prostor odloča kot prvostopni upravni organ in v postopku ugotavljanja odgovornosti za okoljsko škodo.

4) Ali obstaja rok, v katerem mora nacionalno sodišče izdati sodbo?

Rok ni določen. Sodišče mora odločiti brez nepotrebnega odlašanja v skladu s Sodnim redom. Za nekatere postopke (okoljevarstveno soglasje in okoljevarstveno dovoljenje) Zakon o varstvu okolja zahteva, da sodišče odloči v treh mesecih.

5) Roki, ki se uporabljajo v postopku (za stranke, predložitev dokazov, drugi možni roki ipd.)

V upravnem postopku je treba dokaze predložiti hkrati z oddajo vloge. Lahko se predloži kasneje, če obstajajo določeni razlogi za to ali če druge stranke trdijo drugače in so potrebni dodatni dokazi. V sodnem postopku je treba dokaze predložiti z vložitvijo tožbe ali do konca prve obravnave (civilni postopki). Ker na Upravnem sodišču običajno ni naroka za glavno obravnave, je zadnja priložnost za predložitev dokazov v okviru odgovora na odgovor nasprotne stranke na tožbo. Kasneje lahko stranka predloži dokaze le, če dokaže, da jih brez svoje krivde ni mogla prej predložiti.

Vsa pisanja se pošljejo drugim strankam v postopku, običajno pa je treba odgovoriti nanje v roku najmanj 15 dni v upravnem in 30 dni v sodnih postopkih.

1.7.2. Začasni ukrepi in ukrepi zavarovanja, izvrševanje sodb

1) Kdaj ima pritožba zoper upravno odločbo odložilni učinek?

Pritožba zoper upravno odločbo drugostopenjskega organa vedno odložilni učinek, razen kadar poseben zakon ne določa. Tožba zoper dokončno upravno odločitev (sprožitev upravnega spora) nima tega učinka, razen če to določa poseben zakon. Ta lahko določa, da se lahko neka upravna odločba izvrši šele po pravnomočnosti upravne odločbe (ali po izteku roka za začetek upravnega spora).

2) Ali lahko med upravno pritožbo organ ali nadrejeni organ izda odredbo?

V upravnem postopku je začasna odredba možna za čas do odločitve. Za področje varstva okolja ni posebnih določil.

3) Ali se lahko med postopkom vloži predlog za sprejetje odredbe in pod katerimi pogoji? Ali obstaja rok za predložitev tega zahtevka?

Predlog za začasno odredbo možen že med prvostopenjskim upravnim postopkom. Zakon ne določa

posebnih pogojev.

4) Ali se upravna odločba izvrši takoj, ne glede na vloženo pritožbo? Pod katerimi pogoji?

Pritožba ne zadrži izvršitve odločbe, če poseben zakon tako določa. Zakon o splošnem upravnem postopku dovoljuje tudi ustno odločitev v primeru nunnih ukrepov v javnem interesu, organ pa lahko odloči, ca pritožba ne zadrži izvršitve.

5) Ali se izvršitev upravne odločbe zadrži, če se pred sodiščem izpodbija v fazi sodnega postopka?

Izpodbijanje upravne odločbe pred sodiščem na splošno ne zadrži odločitve, vendar lahko poseben zakon določa, da je odločitev možno izvršiti šele po njeni pravnomočnosti (na primer okoljevarstveno soglasje, okoljevarstveno dovoljenje).

6) Ali lahko nacionalna sodišča izdajo odredbo (za katero je treba predložiti finančni polog)? Ali se je zoper sklep v zvezi z odredbo ali finančni polog mogoče posebej pritožiti?

V upravnem postopku začasna odredba ni pogojena s finančnim depozitom. Sodišča izdajo začasno odredbo v skladu z Zakonom o izvršbi in zavarovanju. Morebitne stroške mora založiti stranka, ki je predlagala odredbo vnaprej. Zoper odredbo možna pritožba.

1.7.3. Stroški – Pravna pomoč – Brezplačna pravna pomoč, drugi mehanizmi finančne pomoči

1) Kako se lahko izračunajo stroški, ki bodo nastali z začetkom postopka – upravni stroški, sodni stroški, stroški začetka postopka, nagrade izvedencev, nagrada odvetnika, stroški pritožbe ipd.?

Ko skušamo predvideti stroške postopka za posameznika ali NVO je pomembna razlika ali gre za upravni spor pred Upravnim sodiščem (zoper državni organ) ali pa bo tekel pravdni postopek pred rednim sodiščem splošne pristojnosti (proti povzročiteljem onesnaževanja).

Za sodne postopek je možno pridobiti brezplačno pravno pomoč (opisano v poglavju 1.6.). Na voljo je fizičnim osebam z nizkimi dohodki in NVO s statusom delovanja v javnem interesu v zadevah uveljavljanja tega interesa. Stroški nasprotne stranke v primeru izgube primera niso kriti.

Splošni okvir za izračun stroškov je:

- strank v upravnem postopku kot fizična oseba z nizkimi dohodki ali kot NVO, ki deluje v javnem interesu v zadevah uresničevanja tega interesa je lahko oproščene upravne takse;
- za izpodbijanje upravne odločbe pred Upravnim sodiščem (upravni spor) je potrebno plačati sodno takso (148 EUR), ki se tožniku v primeru uspeha s tožbo, vrne (Zakon o sodnih taksah[56]). V upravnem sporu stroški nasprotne stranke ne predstavljajo večjega tveganja, ker večinoma poteka brez narokov za glavno obravnavo, ni dolg, državno odvetništvo, ki zastopa državne organe pa je upravičeno do stroškov v skladu z Odvetniško tarifo;
- ob vložitvi tožbe na rednem sodišču splošne pristojnosti je treba plačati sodno takso v skladu z Zakonom o sodnih taksah[57] glede na vrednost sporne zadeve (pravila glede določanja vrednosti spora ureja Zakon o pravnem postopku);
- stroški odvetnikov so urejeni v Odvetniški tarifi[58] in se izračunajo od primera do primera glede na vrednost zadeve in porabe časa (v okoljskih zadevah lahko pričakujemo daljši postopek od običajnih civilnih sporov), števila vloženi pravnih sredstev, obravnav, vloženi dokumentov. Različna opravila so v tarifi ovrednotena s točkami, točka pa je vredna 0,6 EUR;
- stroškov za sodne izvedence ni mogoče oceniti vnaprej, le od primera do primera. Lahko tudi pričakujemo, da kot izvedenec nastopi določena institucija. Stroški so določeni glede na o obsežnost dokumentacije, porabo časa in zahtevnost zadeve.

V okoljskih zadevah težko vnaprej ovrednotimo predvidene strošek, saj ni povprečne ali tipične okoljske zadeve. Obstaja precejšnja razlika med upravnim sporom, ko je nasprotna stranka državni organ in okoljskim sporom pred rednim sodiščem splošne pristojnosti, ko je nasprotna stranka povzročitelj onesnaževanja. Pomembna je tudi dolžina postopka do končne rešitve. Lahko se zgodi, da se v istem upravnem postopku zadeva dvakrat ali trikrat obravnava pred Upravnim sodiščem. Podobno velja za primere na rednih sodiščih (ena zadeva proti povzročiteljem onesnaževanja je trajala 20 let od vložitve tožbo do končne odločitve). Lahko sklepamo, da si srednje situiran

posameznik ali NVO lahko privoščijo upravni postopek in upravni spor, vendar bi bilo za iste tožnike stroškovno zelo tvegano začeti pravdo pred rednim sodiščem.

2) Stroški odredbe / začasne odredbe, je pri tem potreben polog?

Za vlogo je treba plačati 74 EUR sodne takse. Glede založitve ostalih stroškov zvezi z odredbo pa odloča sodišče od primera do primera glede na naravo zahteve.

3) Ali je fizičnim osebam na voljo pravna pomoč?

Brezplačna pravna pomoč je dostopna posameznikom z nizkimi prihodki.

4) Ali je pravna pomoč na voljo združenjem, pravnim osebam ter NVO, ki so pravne osebe, ali NVO, ki niso pravne osebe? Če je tako, kako zaprositi za pravno pomoč? Ali je na voljo brezplačna pravna pomoč?

Brezplačna pravna pomoč je dostopna tudi za NVO s statusom delovanja v javnem interesu, če gre za zadeve uresničevanja tega interesa (pojasnjeno pod 1.6.).

5) Ali so na voljo drugi finančni mehanizmi za zagotavljanje finančne pomoči?

Ne.

6) Ali se uporablja načelo, da plača stranka, ki v pravdi ni bila uspešna? Kako se uporablja na sodiščih, ali obstajajo izjeme?

Da, velja načelo, da stroške plača stranka, ki izgubi zadevo. V okoljskih zadevah ni posebnih pravil glede stroškov. Obstaja pa nekaj dodatnih pravil za upravni spor:

Strankam se vedno zaračunajo stroški, nastali po njihovi krivdi, pa tudi stroški, ki so nastali po naključju, ki se je primerilo tej stranki. Če je sodišče ugodilo tožbi in v upravnem sporu izpodbijani upravni akt odpravilo ali ugotovilo nezakonitost izpodbijanega upravnega akta, se tožniku glede na opravljena procesna dejanja in način obravnavanja zadeve v upravnem sporu prisodi pavšalni znesek povračila stroškov skladno Pravilnikom o povračilu stroškov tožnikom v upravnih sporih[59]. Določeni znesek plača toženec. Če nastanejo skupni stroški, sodišče odloči, kolikšen delež stroškov krije vsaka stranka.

7) Ali lahko sodišče oprosti plačila stroškov postopka, dajatev, stroškov začetka postopka, odmere stroškov ipd.? Ali v zvezi s to temo obstajajo še kakšne nacionalne posebnosti?

Ja, kot je pojasnjeno pod predhodnim vprašanjem.

1.7.4. Dostop do informacij v okviru dostopa do pravnega varstva – določbe, povezane z Direktivo 2003/4/ES

1) Kje so na voljo nacionalni predpisi o dostopu do pravnega varstva na okoljskem področju? Ali obstajajo druge oblike strukturiranega širjenja?

Ni uradne spletne strani s pravili o dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Obstajajo samo informacije o pogojih in postopkih za pridobitev statusa NVO, ki delujejo v javnem interesu. Vendar pa Ministrstvo za okolje in prostor podpira nevladne organizacije, da zbirajo in predstavljajo take informacije. Trenutno so vse ustrezne informacije na voljo na spletni strani [Zagovorniki okolja](#). [60]

Obstaja splošno pravilo, da so okoljske informacije prosto dostopne., prav tako je vsak organ dolžan objaviti osnovne informacije o okolju in ustreznih postopkih. Obveznost temelji na Zakonu o dostopu do informacij javnega značaja[61] in Zakonu o varstvu okolja. [Informacijski pooblaščenec](#) zagotavlja varstvo prostega dostopa do informacij.

2) Kako se te informacije zagotavljajo med različnimi okoljskimi postopki? Kje lahko vložnik zaprosi za informacije?

Ne obstaja sistem za zagotavljanje postopkovnih informacij. Na zahtevo za dostop do informacij javnega značaja pa je vsak organ dolžan odgovoriti.

3) Kateri so sektorski predpisi (presoja vplivov na okolje), celovito preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja / direktiva o industrijskih emisijah v zvezi z načrti in programi ipd.?

Na spletnih straneh Ministrstva za okolje in prostor in Agencije RS za okolje obstajajo informacije, ki pa so večinoma osredotočene na posredovanje ustreznih informacij investitorjem, manj pa javnosti, kako dostopajo do pravnih sredstev. Kot rečeno, pa Ministrstvo za okolje in prostor (skozi razpise) podpira NVO pri zbiranju in širjenju teh informacij. Drugega aktivnega širjenja posredovanja informacij o dostopu do pravnih sredstev v okoljskih zadevah pa ni.

4) Je v upravni odločbi in sodbi obvezno navesti pravni pouk?

Ja, vsaka upravna in sodna odločba ima pravni pouk glede pravnih sredstev.

5) Se tujim strankam zagotovi prevajanje ali tolmačenje? Katera pravila se uporabljajo pri tem?

Za morebitne tuje udeležence v okoljskih postopkih ni posebnih pravil glede prevajanja. Za sodni postopek obstajajo le splošna pravila (opisana v poglavju 1.4, četrto vprašanje). V upravnih postopkih so vsi dokumenti in v slovenskem jeziku, v tem jeziku poteka tudi obravnava (razen za italijansko in madžarsko manjšino). Če pa udeleženci postopka ne znajo jezika, imajo pravico sodelovati v postopku s pomočjo prevajalca. Organ jih je dolžan o tej pravici obvestiti, stroški prevajalca pa so njihovo breme.

1.8. Posebna postopkovna pravila

1.8.1. Direktiva o presoji vplivov na okolje – pravila, povezana z Direktivo 2003/35/ES

Pravila o presoji vplivov na okolje po posameznih državah, povezana z dostopom do pravnega varstva

1) Pravila o procesnem upravičenju in dostopu do pravnega varstva v zvezi s preverjanjem (pogoji, časovni okvir, zadevna javnost)

Vse vloge za predhodni postopek presoje vplivov na okolje in odločitve so objavljene na spletni strani Agencije RS za okolje. V postopku ni javne obravnave, zakon tudi ne dopušča fizičnim ali pravnim osebam in NVO, da bi v postopku sodelovale kot stranski udeleženci. Pritožbo zoper negativno odločitev lahko v 15 dneh po objavi vložijo le NVO, ki delujejo v javnem interesu na področju varstva okolja. Kljub vsemu je možno, da bi oseba, ki bi izkazala pravni interes Upravno sodišču dopustilo sodelovanje v upravnem postopku (na podlagi odločbe Sodišča EU C 570-13) – tako je že odločilo, da je NVO stranka predhodnega postopka.[\[62\]](#)

2) Pravila o procesnem upravičenju v zvezi s področjem uporabe (pogoji, časovni okvir, zadevna javnost)

Za fazo vsebinjenja ni posebnih postopkovnih določil. Po pozitivni odločitvi v prehodnem postopku sledi je v naslednji fazi pristojni organ dolžan objaviti vlogo za okoljevarstveno soglasje, poročilo o vplivih na okolje ter osnutek okoljevarstvenega soglasja dolžno objaviti za javno obravnavo, ki traja 30 dni.

3) V katerih fazah lahko javnost izpodbija upravne odločbe o okoljskih projektih? Ali obstaja rok za izpodbijanje odločb?

NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja in tisti, ki stalno prebivajo ali so lastniki ali drugi imetniki nepremičnin na vplivnem območju, so lahko stranke v postopku, če to priglasijo v 35 dni od začetka javne obravnave (organ jih povabi z javnim naznanilom). Tako je smiselno, da skupaj z vlogo za vstop v postopek, zainteresirani predstavi že tudi svoje argumente v zadevi. O vstopu v postopek odloči upravni organ z odločbo, zoper katero je možno vložiti pritožbo. Če organ dopusti vstop v postopek, lahko stranski udeleženec potem tudi vloži pritožbo zoper odločitev o okoljevarstvenem soglasju na Ministrstvo za okolje in prostor, zoper odločitev o pritožbi pa lahko začne tudi upravni spor pri Upravnem sodišču.

4) Ali se lahko dokončna odobritev izpodbija? Pod katerimi pogoji, če gre za posameznika, NVO, tujo NVO?

Pravna ali fizična oseba, ki ima stalno prebivališče ali je lastnik ali drugi imetnik nepremičnine na vplivnem območju, in NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja imajo pravico biti stranka v postopku in nato izpodbijati odločitev organa o presoji vplivov na okolje (okoljevarstveno soglasje). Seveda, če

upravni organ navedeni stranki z odločbo dovoli biti stranski udeleženec v postopku.

5) Obseg sodnega nadzora – nadzor vsebinske/postopkovne zakonitosti. Ali lahko sodišče ukrepa po uradni dolžnosti?

Za presojo presoje vplivov na okolje ni posebnih pravil, uporabljajo se splošna pravila (glej točko 1.3, četrto vprašanje). Sodišče presoja tako vsebinsko in procesna zakonitost odločitve.

6) V kateri fazi se lahko izpodbijajo odločbe, akti ali opustitve?

Ko pristojni organ izda dokončno odločbo v upravnem postopku.

7) Ali je treba pred vložitvijo tožbe pred začetkom sodnega postopka izčrpati upravna sredstva?

Ja.

8) Je za pridobitev pravice do vložitve tožbe pred nacionalnimi sodišči potrebno sodelovanje v fazi javnega posvetovanja v upravnem postopku – dajanje pripomb, sodelovanje na obravnavi ipd., pri čemer ni mišljena zahteva iz točke 12?

Ne v postopku presoje vplivov na okolje.

9) Poštenost, pravičnost – kako se to uporablja v nacionalni jurisdikciji?

Ni posebnih določil za okoljske postopke. Velja splošno pravilo, po katerem morajo stranke pošteno uporabljati svoje pravice.

10) Kako se v nacionalni zakonodaji izvaja pojem „pravočasnosti“?

Za okoljske primere ni posebnih določb (glej razlago pod 1.7.1. četrto vprašanje). Rok za pritožbo zoper negativno odločbo v predhodnem postopku presoje vplivov na okolje je 15 dni od dneva objave odločbe na spletni strani Agencije RS za okolje. V postopku presoje vplivov na okolje je prav tako 15 dni rok pritožbo zoper končno odločbo o presoji vplivov na okolje (če o tem odloča Agencija RS za okolje). Če je organ odločanja Ministrstvo za okolje in prostor – integralni postopek), je rok za vložitev tožbe na Upravno sodišče 30 dni po objavi odločbe o presoji vplivov na okolje. Sodišče mora odločiti v roku 3 mesecev.

11) Je na voljo sodna odredba? Če je, katere postopkovne zahteve morajo biti izpolnjene za upravičenost do nje? Ali poleg splošnih nacionalnih določb obstajajo posebni predpisi, ki se uporabljajo za ta sektor?

Ni posebnih določil za postopek presoje vplivov na okolje, so le splošna pravila opisana pod 1.7.2.

1.8.2. Celovito preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja / direktiva o industrijskih emisijah – določbe v zvezi z Direktivo 2003/35/ES

1) Pravila iz direktive o industrijskih emisijah po posameznih državah, povezana z dostopom do pravnega varstva

Agencija za okolje RS kot organ pristojen zaza okoljevarstvena dovoljenja, objavi vlogo za okoljevarstveno dovoljenje, referenčne dokumente BAT in osnutek okoljevarstvenega dovoljenja za 30-dnevno javno posvetovanje. V 35 dneh od javne objave lahko zainteresirani, ki imajo pravico biti stranski udeleženci prigrasijo svojo udeležbo v postopku (73. člen Zakona o varstvu okolja).

2) Pravila o procesnem upravičenju, v katerih fazah se lahko izpodbijajo odločbe (če gre za NVO, tujo NVO, državljana)? Se dokončna odločba lahko izpodbija?

Po Zakonu o varstvu okolja imajo pravne ali fizične osebe, ki stalno prebivajo ali so lastniki ali drugi imetniki nepremičnin na vplivnem območju, in NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja pravico biti stranka v postopku. Prigrasitev za vstop v postopek morajo podati v roku 35 dni od začetka javnega posvetovanja. Če upravni organ z odločbo dovoli vstop v postopek, lahko stranski udeleženec uporabi pravna sredstva - pritožbo. Upravno sodišče bi lahko odločilo, da ima tudi druga oseba položaj stranskega udeleženca, če bi izkazala pravni interes v skladu s 43. členom Zakona o splošnem upravnem postopku.

3) Pravila o procesnem upravičenju in dostopu do pravnega varstva v zvezi s preverjanjem (pogoji, časovni okvir, zadevna javnost)

Ni drugih pravil, le kar je pojasnjeno pod predhodnim vprašanjem.

4) Pravila o procesnem upravičenju v zvezi s področjem uporabe (pogoji, časovni okvir, zadevna javnost)

Ni drugih pravil, le kar je pojasnjeno pod zgornjim vprašanjem 2.

5) V katerih fazah lahko javnost izpodbija upravne odločbe o okoljskih projektih? Ali obstaja rok za izpodbijanje odločb?

NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja ter osebe ki stalno prebivajo ali so lastniki ali drugi imetniki nepremičnin na vplivnem območju, lahko postanejo stranka v postopku, če to priglasijo v 35 dneh od začetka javnega posvetovanja (Agencija RS za okolje to objavi z javnim naznanilom). Zainteresirani naj v vlogi za prigrasitev udeležbe navede tudi argumente v zadevi. Pristojni organ odloči, ali bo dovolil položaj stranskega udeleženca, zoper to odločitev pa je možna pritožba. Če je odločitev pozitivna, ima potem stranski udeleženec pravico do pritožbe zoper odločitev o okoljevarstvenem dovoljenju na Ministrstvu za okolje in prostor. Zoper odločitev tega pa lahko začne upravni spor pred Upravnim sodiščem.

6) Ali lahko javnost izpodbija dokončno odobritev?

Ne, le zgoraj pod 2. vprašanjem našete osebe.

7) Obseg sodnega nadzora - nadzor vsebinske/postopkovne zakonitosti. Ali lahko sodišče ukrepa po uradni dolžnosti? Se odločbe, akti ali opustitve lahko izpodbijajo?

Glede sodnega postopka v zvezi z okoljevarstvenim dovoljenjem ni posebnih pravil, uporabljajo se splošna pravila (glej točko 1.3., četrto vprašanje). Izpodbijati je mogoče tako vsebinsko kot postopkovno zakonitost odločbe.

8) V kateri fazi se lahko izpodbijajo?

Izpodbijati je možno dokončno upravno odločbo o okoljevarstvenem dovoljenju.

9) Ali je treba pred vložitvijo tožbe pred začetkom sodnega postopka izčrpati upravna sredstva?

Ja.

10) Je za pridobitev pravice do vložitve tožbe pred nacionalnimi sodišči potrebno sodelovanje v fazi javnega posvetovanja v upravnem postopku - dajanje pripomb, sodelovanje na obravnavi ipd.?

Ne v postopku okoljevarstvenega dovoljenja.

11) Poštenost, pravičnost - kako se to uporablja v nacionalni jurisdikciji?

Ni posebnih določil za okoljske postopke. Velja splošno pravilo, po katerem morajo stranke pošteno uporabljati svoje pravice.

12) Kako se v nacionalni zakonodaji izvaja pojem „pravočasnosti“?

Ni posebnih določil za okoljske zadeve (glej pod 1.7.1. četrto vprašanje), vendar za okoljevarstvena dovoljenja Zakon o varstvu okolja določa, da mora o njih v upravnem sporu Upravno sodišče odločiti v roku 3 mesecev.

13) Je na voljo sodna odredba? Če je, katere postopkovne zahteve morajo biti izpolnjene za upravičenost do nje? Ali poleg splošnih nacionalnih določb obstajajo posebni predpisi, ki se uporabljajo za ta sektor?

Ni posebnih določil za okoljevarstvena dovoljenja, le splošna pravila (glej pod 1.7.2.).

14) Se informacije o dostopu do pravnega varstva javnosti zagotavljajo strukturirano in na dostopen način?

Informacije so predstavljene v okviru objave vlog in osnutka odločbe za javno posvetovanje na spletni strani

Agencije RS za okolje. V javnem naznanilu je tudi povabilo potencialnim stranskim udeležencem, v kakšnem roku lahko prigrasijo stransko udeležbo.

1.8.3. Okoljska odgovornost[63]

Pravna pravila posameznih držav v zvezi z uporabo členov 12 in 13 Direktive o okoljski odgovornosti 2004/35/ES

1) Katere zahteve morajo izpolnjevati fizične ali pravne osebe (vključno z okoljskimi NVO), da lahko odločbo pristojnega organa o sanaciji okolja pregleda sodišče ali drug neodvisen in nepristranski organ v skladu s členom 13(1) direktive o okoljski odgovornosti?

Pravna ali fizična oseba, ki je zaradi nastanka okoljske škode prizadeta ali bi bila lahko prizadeta, in NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja imajo pravico, da Agencijo RS za okolje obvestijo o okoljski škodi in zahtevajo, da agencija ukrepa v skladu z zakonom. V postopku ugotavljanja odgovornosti za okoljsko škodo in določanja sanacijskih ukrepov so lahko tudi stranski udeleženci. Zoper odločitev Agencije lahko začnejo upravni spor pred Upravnim sodiščem.

2) Kateri rok se uporablja za vložitev pritožb?

V 30 dneh po prejemu odločitve Agencije RS za okolje o okoljski škodi.

3) Ali obstajajo zahteve v zvezi s pripombami, priloženimi zahtevi za ukrepanje, v skladu s členom 12(2) direktive o okoljski odgovornosti in katere so?

Ja, obvestilo o okoljski škodi mora vsebovati informacije in podatke, ki izkazujejo obstoj okoljske škode. Če Agencija RS za okolje presodi, da navedbe verjetno izkazujejo škodo začne postopek ugotavljanja okoljske škode..

4) Ali obstajajo posebne zahteve glede „verjetnosti“ dokazovanja, da se je zgodila okoljska škoda, in katere so?

Ni posebnih zahtev.

5) Ali se zahteva določen način in/ali so določeni roki v zvezi z vročitvijo odločbe pristojnega organa upravičenim fizičnim ali pravnim osebam (vključno z upravičenimi NVO)? Če je odgovor pritrdilen, kateri so?

Če so zgoraj (pod 1) navedene osebe stranski udeleženci v postopku, dobijo odločbo glede okoljske škode kot stranke. Drugih obveznosti objave ni.

6) Ali država članica v primeru neposredne nevarnosti za škodo za okolje uporabi razširitev pravice do zahtevanja ukrepanja pristojnega organa v zvezi s tako škodo?

Ja.

7) Kateri so pristojni organi, ki jih imenuje država članica?

Agencija RS za okolje.

8) Ali država članica zahteva, da se pred začetkom sodnega postopka izčrpajo upravna sredstva?

Ne, prvostopna odločitev o odgovornosti za okoljsko škodo se lahko neposredno izpodbija pred Upravnim sodiščem.

1.8.4. Čezmejni predpisi o postopkih v okoljskih zadevah

1) Ali obstajajo predpisi glede vključevanja drugih držav? V kateri fazi postopka se lahko izpodbijajo okoljske odločbe?

V postopek (strateške) celovite presoje vplivov na okolje in presoje vplivov na okolje se lahko vključijo druge države. Če bi lahko načrt ali projekt pomembno vplival na okolje druge države, jih Ministrstvo za okolje in prostor ali Agencija RS za okolje vsaj v fazi javne objave obvesti o osnutku načrta ali projekta ter okoljskem poročilu ali poročilu o vplivih na okolje in jim da določen čas, da odgovorijo, če jih sodelovanje zanima. Pristojni organ druge države se lahko odloči ali želi sodelovati v postopku v rokih, ki jih določi nacionalno ministrstvo. Če se odloči za sodelovanje, se oblasti obeh držav dogovorita o roku za mnenja in pripombe ali o drugih oblikah posvetovanja.

Nato prilagodi rok za posvetovanje domače glede na časovni okvir, dogovorjen z drugo državo (če je daljši od 30 dni). Ministrstvo zatem pošlje mnenja druge države organu, ki pripravlja načrt. V postopku presoje vplivov na okolje pa mora ministrstvo obrazložiti, kako je upoštevalo mnenje druge države.

Smiselno enaka pravila veljajo v postopku okoljevarstvenega dovoljenja (IED), če ima lahko naprave čezmejni vpliv.

2) Pojem zadevne javnosti?

Ni posebnih določil o sodelovanju javnosti druge države. Razume se, da svoj javnost obvesti druga država.

3) Ali imajo NVO prizadete države pravico do vložitve tožbe? Kdaj in pri katerem sodišču naj vložijo pritožbo? Do katere postopkovne pomoči so upravičene (pravna pomoč, predlog za izdajo odredbe, začasni ukrepi, brezplačna pravna pomoč)?

Ne, ni posebnih določil za NVO drugih držav.

4) Ali imajo posamezniki iz prizadete države pravico do vložitve tožbe? Do katere postopkovne pomoči so upravičeni (pravna pomoč, zahteva za sodno odredbo, začasni ukrepi, brezplačna pravna pomoč)?

Tudi glede prizadetih posameznikov drugih držav ni posebnih pravil, veljajo splošna pravila, da so lahko stranke v postopkih tiste osebe, ki stalno prebivajo ali so lastniki ali drugi imetniki nepremičnin na vplivnem območju.

5) V kateri fazi se zadevni javnosti (vključno z zgoraj navedenimi strankami) zagotovijo informacije?

Informacije se zagotovijo, ko druga država sporoči, da je zainteresirana sodelovati v celoviti presoji vplivov na okolje ali v presoji vplivov na okolje.

6) Kateri roki se uporabljajo za sodelovanje javnosti, vključno z dostopom do pravnega varstva?

Ni posebnih določil.

7) Kako se strankam zagotavljajo informacije o dostopu do pravnega sredstva?

Ni posebnih določil.

8) Se tujim strankam zagotovi prevajanje ali tolmačenje? Katera pravila se uporabljajo pri tem?

Zakon o varstvu okolja glede tega nima posebnih določil, Ker gre za upravne postopke, veljajo splošna pravila glede jezika in prevodov v upravnih postopkih (glej 1.4., četrto vprašanje).

9) Ali obstajajo druga zadevna pravila?

Ni posebnih določil.

[1] Agencija za okolje (spletne strani vlade se še vedno prenašajo na novo platformo); dostop do arhivske strani je na <https://www.arso.gov.si/>.

[2] <http://www.pisrs.si/Pis.web/> - v zgornjem skrajno desnem kotu je gumb za prevod besedila v druge jezike; pod desnim gumbom na meniju pa so predpisi prevedeni v angleščino.

[3] Uradni list RS, 33/91-I, 42/97 - UZS68, 66/00 - UZ80, 24/03 - UZ3a, 47, 68, 69/04 - UZ14, 69/04 - UZ43, 69/04 - UZ50, 68/06 - UZ121,140,143, 47/13 - UZ148, 47/13 - UZ90,97,99 in 75/16 - UZ70a.

[4] Uradni list RS, št. 41/04, 17/06 - ORZVO, 187, 20/06, 49/06 - ZMetD, 33/07 - ZPNačrt, 57/08 - ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 - ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16, 61/17 - GZ, 21/18 - ZNOrg, 84/18 - ZIURKOE; dostopen na <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1545>.

[5] Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020-2030, Uradni list RS, 31/20, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO1985>.

- [6] Uradni list RS, 56/99, 31/00 – popr., 119/02, 41/04, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1600>
- [7] Uradni list RS, 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 3/14, 21/16, 47/18, 32/20 <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED283>.
- [8] Uradni list RS, 67/02, 2/04 – ZZdrI-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1244>.
- [9] Uradni list RS, 30/93, 56/99 – ZON, 67/02,, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 24/15, 9/16 – ZGGLRS, 77/16, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO270>.
- [10] Uradni list RS, 16/04, 17/08, 46/14 – ZON-C, 31/18, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3780>.
- [11] Uradni list RS, 98/99, 126/03, 61/06 – ZDru-1, 14/07, 23/13, 21/18 – ZNOrg, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1353>.
- [12] Uradni list RS, 2/04, 61/06 – ZDru-1, 46/14 – ZON-C, 21/18 – ZNOrg, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2068>.
- [13] Uradni list RS,, 61/10, 62/10 – popr., 76/10, 57/12, 111/13, 61/17 – GZ, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5706>.
- [14] Uradni list RS, 76/17, 26/19 , <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7385>.
- [15] Uradni list RS, 52/10, 46/14 – ZON-C, 60/17, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5487>.
- [16] Uradni list RS, 67/02, 73/04, 21/10, 90/12 – ZdZPVHVVR, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3052>.
- [17] Uradni list RS, št. 36/99, 11/01 – ZFfs, 65/03, 47/04 – ZdZPZ, 61/06 – ZBioP, 16/08, 9/11, 83/12 – ZFfs-1, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1391>.
- [18] Uradni list RS, 61/17, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7341>.
- [19] Uradni list RS, 61/17 in 72/17 – popr., <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7108>.
- [20] Na primer primer Lafarge cementne tovarne (okoljevarstveno dovoljenje in okoljevarstveno soglasje) – primer se je zaključil z zaprtjem tovarne; primer varstva volkov pred odstrelom (Habitatna direktiva) – pravilnik in potem odlok o odstrelu volkov ni bil skladen s Habitatno direktivo; vetrne elektrarne Volovja reber - I U 1809/2010 (okoljevarstveno soglasje in Habitatna direktiva) – okoljevarstveno soglasje je bilo dokončno zavrnjeno; celovita presoja vplivov na okolje glede načrtovanja hidroelektrarne – NVO s statusom delovanja v javnem interesu na področju ohranjanja narave je bila lahko stranski udeleženec v postopku (I U 1635/2015).
- [21] Pomemben primer civilnopravne tožbe, ki pa je traja 21 let – več kmetov iz Zasavja je tožilo 5 povzročiteljev onesnaževanja v dolini za škodo, povzročeno okolju in posledično njihovim pridelkom in gozdovom (II Cp 511/2016).
- [22] Primer kršenja pravice do sodelovanja v postopku prostorskega načrtovanja (U-I_43/13); primer varstva volkov pred odstrelom – Zakon o interventnem odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (Ursus arctos) in volka (Canis lupus) iz narave (U-I-194/19).
- [23] Uradni list RS, št. 19/94, 45/95, 26/99 – ZPP, 38/99, 28/00, 26/01 – PZ, 56/02 – ZJU, 16/04 – ZZZDR-C, 73/04, 72/05, 49/06 – ZVPSBNO, 127/06, 67/07, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDSLS-A, 63/13, 17/15, 23/17 – ZSSve, 22/18 – ZSICT, 16/19 – ZNP-1; <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO332>.
- [24] Uradni list RS, št. 105/06, 62/10, 109/12, 10/17 – ZPP-E; <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4732>.
- [25] Uradni list RS, 2/04, 10/04 – popr., 45/08 – ZArbit, 45/08 – ZPP-D, 10/17 – ZPP-E; <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3657>.

- [26] Uradni list RS, 26/99, 96/02, 2/04, 2/04 – ZDSS-1, 52/07, 45/08 – ZArbit, 45/08, 10/17, 16/19 – ZNP-1; <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1212>.
- [27] Uradni list RS, 45/08; <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5288>.
- [28] Uradni list RS, 52/02, 56/03, 61/04, 123/04, 93/05, 126/07 – ZUP-E, 48/09, 8/10 – ZUP-G, 8/12 – ZVRS-F, 21/12, 47/13, 12/14, 90/14, 51/16; <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3225>.
- [29] Agencija za okolje (spletna stran se še prenaša; dostop do starejše je na <https://www.arso.gov.si/>).
- [30] Uradni list RS, 105/06, 62/10, 109/12, 10/17 – ZPP-E; <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4732>.
- [31] Uradni list RS, št. 80/99, 70/00, 52/02, 73/04, 119/05, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13, 175/20 – ZIUOPDVE; <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1603>.
- [32] Več informacij na spletni strani Društva mediatorjev Slovenije <https://www.slo-med.si/>.
- [33] Uradni list RS, št. 97/09, 40/12 – ZUJF; <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5648>.
- [34] Opredeljeno v 14. členu Zakona o varstvu okolja.
- [35] Uradni list RS, št. 71/93, 15/94 – popr., 56/02 – ZJU, 109/12, 54/17; <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO300>.
- [36] Uradni list RS, 21/18, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7129>.
- [37] Uradni list RS, 34/14, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11963>.
- [38] Na primer primer podaljšanja delovanja Jedske elektrarne Krško I U 2135/2018-17.
- [39] Na primer primer okoljevarstvenega soglasja za hidroelektrarno I U 2589/2018-25.
- [40] Uradni list RS, 46/19, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13676>.
- [41] Uradni list RS, 52/19, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13314>.
- [42] Uradni list RS, 80/99, 70/00, 52/02, 73/04, 119/05, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13; <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1603>.
- [43] Uradni list RS, 61/17, 72/17, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7108>.
- [44] 24. člen Zakona o ustavnem sodišču, Uradni list RS, 15/94, 64/01 – ZPKSMS, 51/07, 109/12, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO325>;
- [45] Informacije dostopne na <https://www.energetika-portal.si/dokumenti/strateski-razvojni-dokumenti/nacionalni-energetski-in-podnebni-nacr/cpvo/>
- [46] I U 1417/2019-10.
- [47] Nekatera pravila o integralnem postopku so bila do konca leta 2021 spremenjena kot interventni ukrepi z Zakonom o interventnih ukrepih za zaježitev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljanke in gospodarstvo (Uradni list RS, št. 49/20 in 61/20) ter Zakonom o interventnih ukrepih za omilitev in odpravo posledic epidemije COVID-19 (Uradni list RS, št. 80/20), ki se izpodbijata na Ustavnem sodišču v zvezi z novimi pogoji za nevladne organizacije s statusom v javnem interesu, da bi te imele pravico do sodelovanja v integralnem postopku.
- [48] Uradni list RS, 22/18, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7726>, seznam sodnih tolmačev je na <https://spvt.mp.gov.si/tolmaci.html>.
- [49] Uradni list RS, 84/18, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13490>.

[50] Uradni list RS, 18/93, 24/01, 54/08, 35/09, 97/14, 46/16, 36/19, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO265>.

[51] Uradni list RS, 48/01, 50/04, 23/08, 19/15; <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1265>.

[52] Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC ponuja storitev na spletni strani Zagovorniki okolja <http://zagovorniki-okolja.si/zelena-svetovalnica/>, kot projekt, ki ga financirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje in prostor.

[53] Projektna dejavnost, ki jo financirata Ministrstvo za okolje in prostor ter Eko sklad.

[54] <https://www.ajpes.si/> in <https://www.ajpes.si/eeno#/login> (prosta prijava v sistem).

[55] Takih organizacij je pri APES na dan 12.3.2020 registriranih 114.

[56] Uradni list RS, 37/08, 97/10, 63/13, 30/16, 10/17 – ZPP-E, 11/18 – ZIZ-L, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4729>.

[57] Uradni list RS, 37/08, 97/10, 63/13, 30/16, 10/17 – ZPP-E, 11/18 – ZIZ-L, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4729>.

[58] Uradni list RS, 2/15, 28/18, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=TARI184>.

[59] Uradni list RS, 24/07, 107/13, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV8161>.

[60] Zaenkrat le v slovenskem jeziku; stran upravlja [Pravno-informacijski center nevladnih organizacij - PIC](#).

[61] Uradni list RS, 24/03, 61/05, 109/05 – ZDavP-1B, 113/05 – ZInfP, 28/06, 117/06 – ZDavP-2, 23/14, 50/14, 19/15 – odl. US, 102/15, 7/18, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3336>.

[62] Primer I U 1417/2019-10.

[63] Primer C-529/15.

■ Zadnja posodobitev: 14/08/2025

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezni nacionalni organi, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za informacije ali podatke, ki jih vsebuje oziroma na katere se sklicuje ta dokument. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.